

TIRMANAN İSRAİL-HAMAS ÇATIŞMALARI: FAS'IN "DENGE POLİTİKASI"

DR. HÜSNA TAŞ YETİM

Akademisyen MEDİPOL ÜNİ.

“

İsrail'e yönelik tepkiler, İsrail'in Hamas'ın liderliğini ve askerî altyapısını yok etmek amacıyla başlattığını belirttiği yoğun bombalama kampanyasının şekil ve boyut değiştirmesiyle birlikte daha fazla arttı. İsrail savaş kapsamında Gazze'ye tam bir abluka uyguladı; Gazze'nin elektrik ve suyunu tamamen kesti; Hamas hedeflerinin yanı sıra aralarında çok sayıda çocuk ve gencin de bulunduğu sivilleri, konutları, yerleşim yerlerini ve hastaneleri de hedef aldı.

”

7

Ekim'den bu yana devam eden Hamas-İsrail çatışması ve bu süreçte yaşanan her yeni gelişme karşısında ülkelerin benimsedikleri yaklaşımlar yakından takip edilmektedir. Uluslararası gündemin merkezinde yer alan çatışmalar, Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın 7 Ekim Cumartesi

günü sabahının erken saatlerinde İsrail'e yönelik başlattığı "Aksa Tufanı" Operasyonu'yla başladı. Başbakan Binyamin Netanyahu'nun Hamas'a misilleme açıklamasını takiben, İsrail kuvvetleri abluka altındaki Gazze Şeridi'nde Demir Kılıçlar Operasyonu'yla karşılık verdi. İsrail'in Gazze'ye yönelik başlattığı geniş çaplı işgal karşısında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batılı ülkeler Hamas'ı kınayan İsrail'e destek veren açıklamalarda bulunurken, Türkiye, Ortadoğu ve Afrika bölge ülkeleri başta olmak üzere diğer ülkeler ise İsrail'e tepki gösterdi.

İsrail'e yönelik tepkiler, İsrail'in Hamas'ın liderliğini ve askerî altyapısını yok etmek amacıyla başlattığını belirttiği yoğun bombalama kampanyasının şekil ve boyut değiştirmesiyle birlikte daha fazla arttı. İsrail savaş kapsamında Gazze'ye tam bir abluka uyguladı; Gazze'nin elektrik ve suyunu tamamen kesti; Hamas hedeflerinin yanı sıra aralarında çok sayıda çocuk ve gencin de bulunduğu sivilleri, konutları, yerleşim yerlerini ve hastaneleri de hedef aldı. Tüm bunları İsrail'in, Gazze Şeridi'nin kuzeyinde yaşayan yaklaşık 1,1 milyon Filistinliden bölgenin gü-

neyine geçmelerini istemesi karşısında Gazze sakinlerinden aldığı olumsuz yanıtı şiddet eylemlerini ve saldırılarını arttırarak karşılık vermesi takip etti. İsrail, Hamas'ın bulunduğu tüm bölgeleri enkaza çevireceğini ve bunun için kara operasyonu seçeneğini gündemde tuttuğunu açıkladıktan sadece birkaç gün sonra, 17 Ekim'de Gazze'deki el-Ehli Baptist Hastanesi'ne roketli saldırı gerçekleştirdi. Saldırı neticesinde 500'ün üzerinde sivilin hayatını kaybetmesi ve saldırıya ilişkin görüntülerin sansürsüz olarak çok sayıdaki yazılı, görsel ve sosyal medya platformlarında yayımlanması İsrail'e yönelik tepkileri zirveye taşıdı. İnsan hakları ve savaş hukuku evrensel kurallarını ihlal eden tüm bu saldırılar sonucunda, Filistin haber ajansı WAF-FA'nın açıkladığı son rakamlara göre yaklaşık 4 bin Filistinli hayatını kaybederken, 10 binin üzerindeki Filistinli yaralandı.

Tüm ülkelerin Gazze'de yaşanan gelişmeler karşısındaki mevcut pozisyonları yakından takip edilirken, bu ülkeler içerisinde özellikle İsrail ile ilişkilerini 2020 yılındaki İbrahim Anlaşmaları kapsamında normalleştiren veya normalleştirme aşamasında olan Ortadoğu ülkelerinin yaklaşımları daha fazla ilgi görmektedir. Bu hususta İbrahim Anlaşmaları kapsamında İsrail ile diplomatik ilişkilerini yeniden tesis eden ve son yıllarda İsrail ile ekonomi ve güvenlik alanındaki temaslarını arttıran Fas'ın, Gazze'de devam eden İsrail saldırılarına ilişkin yaklaşımını anlama ayrıca önem arz etmektedir.

Gazze'deki gelişmeleri ilk andan itibaren yakından takip eden Fas

yönetiminin gelişmeler karşısında şu ana dek sergilediği tutum ve yaptığı açıklamalar Rabat'ın denge temelinde bir politika benimsediğini göstermektedir. Faslıların, ülkede Filistinlilere destek temelinde gerçekleştirdiği geniş kapsamlı gösterilerin ise Rabat yönetiminin mevcut yaklaşımı üzerinde baskı oluşturarak bunun sürdürülebilirliğini test ettiği söylenebilir.

“

Rabat yönetimi İsrail güçlerinin Gazze Şeridi'ndeki Baptist Hastanesi'nin bombalanmasını takiben birlik düzeyindeki girişimlerini artırarak sürdüreceğini belirten açıklamalarda bulundu. Bunun yanı sıra hastane saldırısını takiben, Fas Dışişleri Bakanlığı, Afrika İşbirliği ve Faslı Gurbetçiler birlikte 17 Ekim'de yaptığı açıklamada, Fas'ın saldırıyı "şiddetle kınadığını" belirtti.

”

AKSA TUFANI, EL-EHLİ BAPTİST HASTANESİ SALDIRILARI VE FAS'IN YAKLAŞIMI

Rabat yönetimi, İsrail ve Hamas arasında Akxa Tufanı'ndan birkaç saat sonra Gazze'de başlayan çatışmalara ilişkin yaptığı açıklamalarda durumdan endişeli olduğunu belirtti. 7 Ekim'de Fas Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada sivilin öldürülmesini kınadığını belirtirken, çatışmaların bir an önce durdurulması gerektiğini, bunun sağlanamaması durumunda bölgedeki barış ve normalleşme

çabalarının önemli bir yara alacağını sözlerine ekledi. Bakanlık sözlerini Fas'ın, Filistin meselesinde kalıcı çözümün uluslararası anlaşma ve müzakerelere dayanan diyalog süreciyle mümkün olduğuna dair pozisyonunu tekrar ederek tamamladı. Fas Dışişleri Bakanı Nasır Bourita İsrail'in, Gazzelilere yönelik saldırılarını yoğunlaştırmasını takiben ortaya çıkan insani krizi görüşmek üzere Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Yürütme Komitesi Genel Sekreteri Hüseyin Şeyh ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Kral VI. Muhammed ve Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın talimatıyla iki ülke arasında Filistin konusunda daha önce başlayan koordinasyonun bir parçası olarak gelişen görüşmede, savaşı durdurmanın, sivilleri korumanın, insani yardım sağlamanın ve Filistinlilerin yerinden edilmesini önlemenin ortak çabaları gerektirdiği ve bunun için atılması gereken adımları kapsayan bir yol haritası belirlenmesinin elzemliği tartışıldı. Her iki yetkili de barış, güvenlik ve istikrarı sağlamaya yönelik olarak tasarlanan çabaların uluslararası meşruiyete ve uluslararası hukuka dayalı bir siyasi formülü kapsamı gerektiği konusunda konsensüse vardılar.

Fas-İsrail ile ilişkilerindeki normalleşme sürecine karşın, Fas Dışişleri Bakanlığı ve Rabat yönetimi yetkililerinden farklı olarak bir kısım Faslı yetkilinin Filistinlilere yönelik desteklerini açıkça ifade ettikleri dikkat çekmektedir. Fas Kralı'nın kuzeni Prens Moulay Hicham el-Alaoui'nin, sosyal medyadan Filistin'e desteğini ifade eden paylaşımı bu kapsamda öne

çıkanlar arasındaydı. Benzer şekilde, 2021'de gerçekleştirilen seçimlere kadar Fas Meclisinde çoğunluğa sahip Adalet ve Kalkınma Partisi, Aksa Tufanı'nı İsrail'in uzun yıllardır gerçekleştirdiği ve rutin hâline getirdiği günlük ihlallere karşı verilen doğal ve meşru bir tepki olduğunu belirtti. Rabat hükümet yetkilileri, ilerleyen günlerde İsrail'in Gazze'deki sivil halkı da hedef alarak şiddet olaylarını tırmandırması üzerine ise bölgesel düzeyde girişimler gerçekleştirmeye başladı.

Fas, kuşatma altındaki Gazze Şeridi'nde artan İsrail şiddetinden dolayı insan hakları ihlalleri açısından vahim bir hal alan durumu görüşmek üzere Kral VI. Muhammed'in talimatıyla 11 Ekim'de Arap Birliğini bakanlar düzeyinde acil toplantıya çağırdı. Fas, dönem başkanlığını yürüttüğü Arap Birliğinin bu kapsamda birkaç gün içerisinde birliğin Kahire'deki genel merkezinde yapılması için yoğun istişareler sürdürdü. 13 Ekim'de gerçekleştirilen toplantının gündem maddeleri arasında, Gazze Şeridi'nde vahimleşen durumun ve sivilleri hedef alan askerî operasyonların durdurulması konusunda birlik üyeleriyle koordinasyon geliştirilmesi, istişarede bulunulması ve tehlikeli tırmanışın durdurulmasının yollarının araştırılması yer aldı. Bu konuda henüz somut adımlar atılmamış olmakla birlikte, Rabat yönetimi İsrail güçlerinin Gazze Şeridi'ndeki Baptist Hastanesi'nin bombalanmasını takiben birlik düzeyindeki girişimlerini artırarak sürdüreceğini belirten açıklamalarda bulundu. Bunun yanı sıra hastane saldırısını takiben,

Fas Dışişleri Bakanlığı, Afrika İşbirliği ve Faslı Gurbetçiler birlikte 17 Ekim'de yaptığı açıklamada, Fas'ın saldırıyı "şiddetle kınadığını" belirtti. Yapılan basın açıklamasında, Fas Krallığı'nın Gazze'deki sivililerin tüm taraflarca korunması ve hedef alınmaması için daha önce yaptığı çağrıları yeniledi ve uluslararası toplumun mevcut çatışmayı daha fazla tırmanmadan mümkün olan en kısa sürede durdurması için ortak çaba geliştirmesi gerektiğini vurguladı.

FASILARDAN FİLİSTİNLİLERE DESTEK GÖSTERİLERİ

Gazze'de İsrail şiddetinin ve saldırılarının tırmanması üzerine çok sayıdaki Faslı, Gazze'de kuşatma altındaki Filistinlilere destek için toplandı. 2020'den bu yana İsrail

karşıtlığı temelinde yapılan en büyük protestoları temsil eden başkent Rabat merkezli protestolarda İsrail'in Gazze halkına yönelik saldırıları terörizm ve soykırım olarak nitelendirilip kınanırken, ABD'nin İsrail'e verdiği destek eleştirildi. Protestocular, Faslıların normalleşmeye karşı olduklarını, Fas-İsrail arasındaki normalleşme sürecinin sonlandırılması, Fas'ın çözüm için acilen harekete geçmesi, İsrail ile irtibat bürosunu kapatması ve İsrail ile 2020'den itibaren imzalamış olduğu tüm anlaşmalardan çekilmesi gerektiğini ayrıca vurguladılar. Filistinlilere yapılan dualarla sonlandırılan protestolar bu yönüyle Fas'ın İsrail'le ilişkilerini normalleştirdiği Aralık 2020'den beri yapılmış en kapsamlı normalleşme karşıtı gösterileri temsil ediyor. Faslıların bu konuda düzen-

ledikleri söz konusu gösterilerin kapsamı özellikle İsrail'in el-Ehli Baptist Hastanesine gerçekleştirdiği saldırıyı takiben arttı. İlk gösterilerden farklı olarak sayısı milyonlara ulaşan Faslılar, Gazze'ye destek veren ve İsrail saldırısını kınayan kapsamlı gösterileri başkent Rabat'ta bulunan İsrail elçilik binasının yanı sıra Tanca, Tatvan, Kazablanka, Fes, Meknes, Şafşavan, Agadir, Kelmim, Evlad Tayime, Vecde ve el-Cedide kentlerinde de düzenledi. Dahası göstericiler normalleşme sürecinin sonlandırılması, İsrail ile tüm ilişkilerin kesilmesi ve ülkedeki İsrail Elçiliğinin kapatılmasına ilişkin taleplerine ilişkin vurgularını daha arttırdılar. İsrail gazetesi Yedioth Ahronoth Fas'ta gösterilerin başladığı 18 Ekim Çarşamba günü yayımladığı haberde, İsrail Dışişleri Bakanlı-

ğının ülkede Filistinlilere destek için devam eden gösteriler dolaşısıyla Fas'ta bulunan büyükelçilik binasındaki Büyükelçi David Govrin'i ve diğer personelleri tahliye ettiğini bildirdi.

Sonuç olarak, Hamas-İsrail arasında devam eden çatışma ve daha da önemlisi İsrail'in Gazze'de insan haklarını ihlal eden yasa dışı şiddet faaliyetleri İsrail'le ilişkilerini normalleştiren aktörler üzerinde göz ardı edilemeyecek bir kamuoyu baskısı oluşturmaktadır. Bu kapsamda özellikle İsrail-Filistin meselesi ortaya çıktığı andan itibaren Filistinlilere desteğini ifade eden, İkinci İntifada ayaklanmasından sonra İsrail ile ilişkilerini donduran ve Arap Ayaklanmaları sürecinde de Filistin politikasındaki statükoyu sürdüren Fas öne çıkmaktadır. 2020 yılının sonlarına doğru İsrail ile ilişkilerini tekrar tesis eden Fas, normalleşmeden bağımsız olarak Filistin politikasındaki yaklaşımı devam ettirmiş ve normalleşme süreci ilk olarak aşırı sağcı partilerin İsrail hükümetine girmesiyle test edilmişti. Fas'ın normalleşmenin sonlandırılması konusunda üzerindeki kamuoyu baskısı İsrail işgali altındaki Batı Şeria'da son aylarda artan İsrail kaynaklı şiddet olaylarından dolayı artmıştı. Faslıların söz konusu tutumunun, Gazze'de devam eden İsrail-Hamas çatışmalarıyla ve hastane saldırısıyla birlikte daha fazla yoğunlaşması, Rabat hükümetinin konu hakkında yaptığı son açıklamaların da gösterdiği üzere çatışmaları bir an önce sonlandırmaya yönelik girişimler için aktif roller üstlenmesi ihtiyacına işaret etmektedir. ■

